

УДК 378.011.3-051:373.3]:323.1-043.83

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.2.16>

Артем СМОЛЮК

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри загальної педагогіки, психології та методики початкової освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі 36, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43010

ORCID: 0000-0002-6615-741X

Наталія ДЕНИСЕНКО

доктор педагогічних наук, декан факультету початкової освіти та фізичної культури, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради, просп. Волі, 36, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43010

ORCID: 0000-0001-5730-0221

Галина ГОЛЯ

викладач кафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 36, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43010

ORCID: 0000-0001-6529-7296

Світлана ПОДОЛЮК

кандидат філологічних наук, завідувачка кафедри філології, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 36, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43010

ORCID: 0000-0002-7068-9195

Бібліографічний опис статті: Смолюк, А., Денисенко, Н., Голя, Г., Подолук, С. (2025). Формування національної ідентичності майбутніх учителів Нової української школи в освітньому процесі педагогічного коледжу. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 2, 113–123, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.2.16>

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

У статті розкриваються основні концептуальні підходи методології дослідження та зміст національної ідентичності, проаналізовано освітній процес педагогічного коледжу, встановлено організаційно-педагогічні умови формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкових класів, а саме: підтримку позитивної мотивації досягнень як задоволення внутрішньої потреби особистості у набутті якостей національної ідентичності; використання когнітивно-пізнавальних можливостей інтегрованого змісту нормативних освітніх компонентів, орієнтованих на загальні компетентності для формування національної ідентичності майбутніх учителів; створення насиченого соціально-комунікативного простору через інтерактивну взаємодію суб'єктів навчання для створення у здобувачів освіти «ситуацій успіху» та актуалізації їх у формуванні національної ідентичності.

Показано, що в основі формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури, учителів початкових класів через інтеграцію нормативних освітніх компонентів, орієнтованих на загальні компетентності лежить її структура, яка представлена взаємопов'язаними компонентами: когнітивним; емоційно-ціннісним; діяльним.

Розроблена технологія формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти через інтеграцію нормативних освітніх компонентів, орієнтованих на загальні компетентності, перевірена її ефективність.

Основними складниками технології формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури і учителів початкових класів є: педагогічне цілепокладання; відбір і структурування змісту професійно-педагогічної підготовки; інформаційно-предметні та процесуальні компоненти цієї підготовки (форми, мето-

ди, прийоми навчання, алгоритм діяльності його суб'єктів); її науково-методичний та навчально-методичний супровід, а також її педагогічний результат, що відповідає цільовому, методологічному, змістовому, організаційному та результативному блокам. Експериментально доведено, що реалізація технології формування національної ідентичності майбутніх учителів Нової української школи в умовах освітнього середовища педагогічного коледжу через зміст нормативних освітніх компонентів, орієнтованих на загальні компетентності, забезпечила високу ефективність процесу.

Ключові слова: національна ідентичність, структура національної ідентичності, українська національна ідентичність, початкова освіта, фізична культура, загальні компетентності, нормативні освітні компоненти, майбутні педагоги.

Artem SMOLIUK

Candidate of Pedagogic Sciences, Senior Lecturer at the Department of General Pedagogy, Psychology and Methodology of Primary Education, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, 36 Voli Ave, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43010

ORCID: 0000-0002-6615-741X

Natalia DENYSENKO

Doctor of Pedagogical Sciences, Dean of the Faculty of Primary Education and Physical Culture, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, 36 Voli Ave, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43010

ORCID: 0000-0001-5730-0221

Halyna HOLYA

Lecturer at the Department of Natural Sciences and Mathematics, Worldview Education and Information Technologies, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, 36 Voli Ave, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43010

ORCID: 0000-0001-6529-7296

Svitlana PODOLIUK

Candidate of Philological Sciences, Head of the Department of Philology, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, 36 Voli Ave, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43010

ORCID: 0000-0002-7068-9195

To cite this article: Smoliuk, A., Denysenko, N., Holya, H., Podoliuk, S. (2025). Formuvannya natsional'noyi identychnosti maybutnikh uchyteliv Novoyi ukrayins'koyi shkoly v osvith'omu protsesi pedahohichnoho koledzhu [National identity formation of New Ukrainian School future teachers' in the educational process of the pedagogical college]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 113–123, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.2.16>

NATIONAL IDENTITY FORMATION OF NEW UKRAINIAN SCHOOL FUTURE TEACHERS' IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF THE PEDAGOGICAL COLLEGE

The article reveals the main conceptual approaches of the research methodology and the national identity content, analyzes the educational process of the pedagogical college, establishes organizational and pedagogical conditions for the national identity formation of future physical education teachers and primary school teachers, namely: supporting positive motivation for achievements as a way of satisfying the internal need of the individual to acquire the national identity qualities; using the cognitive capabilities of the normative educational components integrated content focused on general competencies for the future teachers national identity formation; creating a rich social and communicative space through the interactive interaction of learning subjects to create "success situations" in students and actualizing them in the national identity formation.

It is shown that the basis for the future physical education teachers and primary school teachers national identity formation through the integration of normative educational components focused on general competencies is its structure, which is represented by interrelated components: cognitive; emotional-value; activity.

A technology for forming the national identity of higher education applicants through the normative educational components integration focused on general competencies has been developed, and its effectiveness has been tested.

The main components of the technology for the future physical education teachers and primary school teachers national identity forming are: pedagogical goal-setting; selection and structuring of the professional and pedagogical training content; informational, subject and procedural components of this training (forms, methods, teaching techniques, algorithm of its subjects activity); its scientific and methodological and educational and methodological support, as well as its pedagogical result, which corresponds to the target, methodological, content, organizational and effective blocks. It has been experimentally proven that the implementation for the national identity forming technology of the New Ukrainian School future teachers in the educational environment of a pedagogical college through the normative educational components content focused on general competencies ensured high efficiency of the process.

Key words: national identity, structure of national identity, Ukrainian national identity, primary education, physical education, general competencies, normative educational components, future teachers.

Актуальність проблеми. Концепція нової української школи відзначає: «Нова українська школа буде формувати ціннісні ставлення і судження, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії з суспільством. Життя в новій українській школі буде організовано за моделлю поваги до прав людини, демократії, підтримки добрих ідей. Нова школа плекатиме українську ідентичність» (6).

Екстремальні умови завжди зумовлюють гострий прояв суспільних процесів. Війна, яку росія веде проти України, є не лише військовим конфліктом, а й війною ідентичностей, адже росія намагається нав'язати Україні свою версію історії та культури, а також асимілювати українців як частину російської нації. Значна частина громадян України, переважно східних регіонів, не стала на захист своєї держави. Неприйняття української національної ідентичності створило сприятливий ґрунт для проникнення ідей «руського міра». Окрім того, «глобалізація всіх сфер суспільного життя, полікультурні впливи призводять до стирання національних кордонів і культурних відмінностей. Це може призвести до втрати національної ідентичності, особливо серед молоді, яка більш відкрита до зовнішніх впливів» (Горячок, 2023).

Отже, актуальність формування української національної ідентичності незаперечна. Кваліфіковано її забезпечувати може учитель, який сам є носієм української національної ідентичності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування української національної ідентичності є порівняно новою. Науковий доробок з питань впровадження елементів народної культури в освітній процес розробляли: С. Русова, О. Усова, В. Сухомлинський, К. Ушинський; окремі аспекти формування української національної ідентичності вивчали

такі науковці: М. Боришевський, П. Гнатенко та ін.; положення про необхідність актуалізації етнокультурного потенціалу народу в умовах сучасної української освіти обґрунтовували: А. Богуш, В. Кузь, Н. Лисенко, Н. Рогальська, М. Стельмахович; формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти в умовах сучасності досліджували: І. Баранцова, І. Горячок, Ю. Тараненко.

Мета статті. Дослідити особливості процесу формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури, учителів початкових класів через інтеграцію нормативних освітніх компонентів, орієнтованих на загальні компетентності; визначити та перевірити педагогічні умови його ефективності.

Об'єкт дослідження: формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти педагогічного коледжу. Предмет дослідження: педагогічні умови формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури, учителів початкових класів через інтеграцію нормативних освітніх компонентів, орієнтованих на загальні компетентності.

Для досягнення поставленої мети використано комплекс методів дослідження: теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, класифікація, систематизація теоретичних положень і методичних основ щодо формування національної ідентичності майбутнього вчителя фізичної культури і вчителя початкових класів з метою визначення її сутності та структури; визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості національної ідентичності майбутніх учителів в освітньому середовищі педагогічного коледжу; прогнозування, моделювання й узагальнення теоретичних і дослідних даних для обґрунтування технології формування національної ідентичності майбутнього вчителя; емпіричні: педагогічне спостереження,

самооцінка, опитування, анкетування, бесіда, діагностичні методики для визначення рівня сформованості національної ідентичності майбутніх фахівців; педагогічний експеримент, що забезпечив перевірку ефективності запропонованої технології; математичної статистики: для обробки кількісних даних експерименту, U-критерій Манна-Уїтні для встановлення достовірності отриманих результатів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Проведене дослідження базувалося на методологічній основі, що включає ряд підходів: системний підхід забезпечує комплексне вивчення проблеми формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти через інтеграцію нормативних освітніх компонентів, орієнтованих на загальні компетентності, невіддільне від освітнього середовища педагогічного коледжу; системність змісту професійної підготовки, за якої кожен освітній компонент є частиною освітньої системи, розуміння того, що національна ідентичність є системною характеристикою з обґрунтованими структурними компонентами; компетентнісний підхід визначає, що освітній процес у педагогічному коледжі спрямований на формування компетентностей. У своєму дослідженні ми орієнтувалися на загальні компетентності, що поєднуються в освітньо-професійних програмах підготовки учителів фізичної культури та учителів початкових класів і передбачають такі здатності: діяти етично, соціально, відповідально та свідомо; працювати в команді та автономно; застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях; до самовдосконалення та саморозвитку; до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності; зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії; виявляти, ставити та вирішувати проблеми; аксіологічний підхід розглядає кожного учасника освітнього процесу як активного ціннісно-мотивованого суб'єкта; діяльнісний підхід орієнтує на те, що формування національної ідентичності майбутнього педагога неможливе поза діяльністю, такою організацією освітнього процесу, за якої здобувач освіти діє як активний суб'єкт пізнання і сам є ініціатором власного саморозвитку; синергетичний підхід розглядає формування національної ідентичності майбутнього учителя не як чітко побудовану і керовану

систему, а як складний процес з елементами спонтанності і водночас здатності до самоуправління й самоорганізації; культурологічний підхід розглядає феномен культури як стрижень національної ідентичності, розуміння і тлумачення людини, її свідомості і життєдіяльності; технологічний підхід передбачає послідовно зреалізовану сукупність форм, методів, прийомів, відповідних моделей управління, підпорядкованих чітко визначеній меті, що гарантують результат – національну ідентичність.

Поняття «ідентичність» зараз широко використовується в етнології, психології, культурній та соціальній антропології, в політичних науках. У найширшому розумінні воно означає усвідомлення людиною власної приналежності до певної групи, яке дає їй змогу визначити своє місце в соціокультурному просторі та вільно орієнтуватися в навколишньому світі. Отже, національною ідентичністю є усвідомлення людиною власної приналежності до певної нації і держави. Проблеми розвитку і формування національних ідентичностей глибоко досліджуються (Горінов, 2022). Так, у першій половині 1990-х років проблема концептуалізації і класифікації національних ідентичностей в сучасних західних демократіях знайшла відображення в працях Е. Сміта, П. Альтера. П. Альтер диференціював концепцію культурної національної ідентичності і громадянської політичної ідентичності. Основними компонентами культурної ідентичності він вважає спільність традицій, мови, місця проживання, релігії, звичаїв, історії. Ключовий компонент політичної національної ідентичності – наявність у громадян політичної свідомості, рівності перед законом (Терещенко, 2017).

Сучасне трактування національної ідентичності передбачає ототожнення особистості з національною спільнотою, що базується на стійкому емоційному зв'язку. Цей зв'язок формується в результаті усвідомлення та прийняття традицій, культури, мови, політичних поглядів, а також групових норм і цінностей спільноти, являє собою відчуття належності до певної держави чи нації. Це сенс нації як цілісного утворення, представленого самобутніми традиціями, культурою та мовою. Національна ідентичність може означати суб'єктивне відчуття, яке людина поділяє з групою людей про націю, незалежно від законного статусу громадянства (5).

Національна ідентичність не вроджена риса, за своєю суттю вона є соціальним конструктом. Національна ідентичність людини впливає безпосередньо з присутності елементів із «спільних точок» у повсякденному житті людей: національних символів, кольорів, історії нації, кровних зв'язків, культури, музики, кухні, радіо, телебачення тощо. Під різними соціальними впливами люди включають національну ідентичність у свою особисту ідентичність, приймаючи переконання, цінності, припущення та очікування, які відповідають національній ідентичності (Макарчук, 2023). Люди з ідентифікацією їх нації розглядають національні переконання і цінності, особистісно значущим, і транслюють ці переконання і цінності в повсякденній практиці.

«Формування національної ідентичності, на думку Л. Співака, здійснюється через засвоєння національних цінностей, ототожнення себе з нацією, оволодіння національним світобаченням, моральними якостями, а також порівняння себе з іншими народами та етносами та вироблення національної ідеї» (Співак, 2014).

Ми ж виходили з того, що в основу формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури, учителів початкових класів через інтеграцію нормативних освітніх компонентів, орієнтованих на загальні компетентності, покладена її структура, яка представлена взаємопов'язаними компонентами (рис. 1).

Отже, як соціально-моральна якість національна ідентичність проявляється у трьох сферах: когнітивній (знання, уявлення), емоційно-чуттєвій (почуття, уподобання), діяльнісній (вчинки і дії). Виходячи зі структури національної ідентичності майбутніх учителів на підставі ознак ми розробили рівні її сформованості (таблиця 1).

Дослідно-експериментальна робота проведена на базі Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, факультету початкової освіти та фізичної культури. Мета констатувального етапу полягала у виявленні рівня сформованості національної ідентичності майбутніх педагогів другого курсу. Його результати подані в таблиці 2.

У даному випадку з метою ущільнення табулювання даних ми скористалися побудовою розподілу згрупованих частот за рівнями (Гласс).

Для порівняння отриманих результатів експериментальної і контрольної груп ми використали U-критерій Манна-Уїтні (Сидоренко, 2000). Для того щоб застосувати критерій необхідно оперувати сумами рангів. Скориставшись ідеєю розв'язку задачі інтерполяції всередині інтервалу вважаємо, що всі значення показників сформованості національної ідентичності рівномірно розподілені по інтервалові (Гласс). Тоді сума рейтингів в даному інтервалі визначається добутком кількості досліджуваних в інтервалі на середнє значення рейтингу

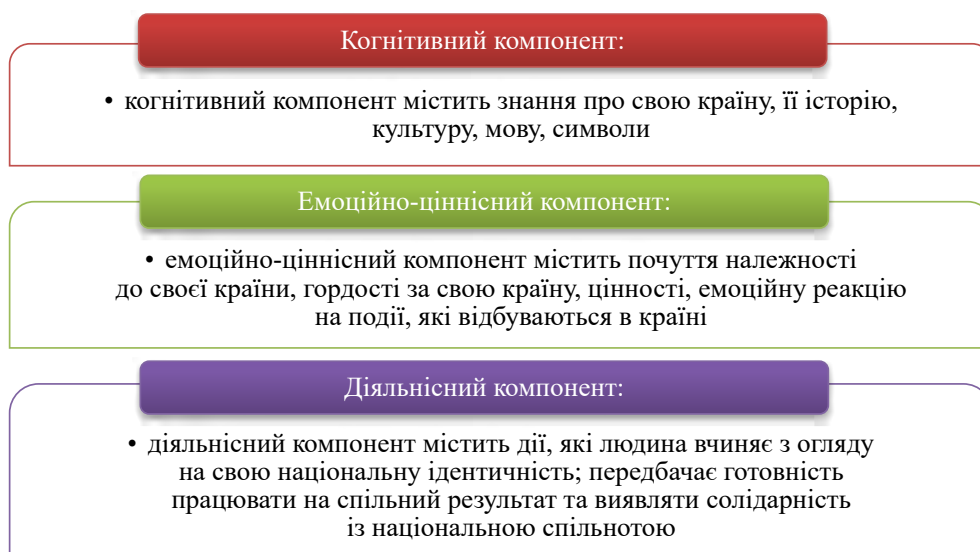

Рис. 1. Структура національної ідентичності

Таблиця 1

**Покомпонентні ознаки та рівні сформованості національної ідентичності
майбутніх учителів**

Структурні компоненти національної ідентичності	Ознаки та рівні сформованості національної ідентичності		
	Високий	Достатній	Низький
Когнітивний компонент	Здобувач освіти має глибокі знання про свою країну, її історію, культуру, мову, символи	Здобувач освіти має у значній мірі поверхові знання про свою країну, її історію, культуру, мову, символи	Знання здобувача про свою країну, її історію, культуру, мову, символи поверхові та значною мірою фрагментарні
Емоційно-ціннісний компонент	Завжди виявляє позитивні почуття пов'язані з належністю до своєї країни, гордість за свою країну, сприймає її як найбільшу цінність, емоційно реагує на події, які відбуваються в країні	Не завжди виявляє позитивні емоції стосовно суспільних подій та явищ, ставлення до традицій сім'ї, свого народу, досягнень країни	Залишається байдужим стосовно суспільних подій та явищ, не важливим є почуття гордості за досягнення країни, не сформоване шанобливе ставлення до традицій свого народу, державної мови
Діяльнісний компонент	Проявляє готовність працювати на спільний результат та виявляє солідарність із національною спільнотою	Не проявляє активності у діях в інтересах нації. Інколи байдужий у ставленні до праці, спрямованої на спільний результат, не завжди солідарний із національною спільнотою	Переважно пасивний у діях в інтересах нації, байдужий у ставленні до праці, спрямованої на спільний результат, не завжди солідарний із національною спільнотою

Таблиця 2

**Розподіл здобувачів освіти за рівнями сформованості національної ідентичності
майбутніх педагогів**

Рівні	Експериментальна група	Контрольна група
	Кількість здобувачів освіти за рівнями	Кількість здобувачів освіти за рівнями
Високий	12 (24%)	13 (26%)
Достатній	22 (44%)	22 (44%)
Низький	16 (32%)	15 (30%)

в ньому. Середнє значення рейтингу знаходять як середнє арифметичне меж інтервалу.

Обмеження критерію:

$n_1 = 50, n_2 = 50, n_1, n_2 > 3; n_1, n_2 < 60$ дозволяють його застосування.

Сформулюємо статистичні гіпотези:

H_0 : рівень сформованості національної ідентичності здобувачів освіти експериментальної групи не відрізняється від рівня сформованості національної ідентичності контрольної групи.

H_1 : рівень сформованості національної ідентичності здобувачів освіти експериментальної групи відрізняється від рівня сформованості національної ідентичності контрольної групи.

Емпіричні суми рангів $T_1 = 2489; T_2 = 2561;$
 $T_2 > T_1; \sum_e R_i = 2489 + 2561 = 5050;$

Теоретична сума рангів $\sum_r R_i = \frac{N(N+1)}{2};$
де $N = n_1 + n_2 = 50 + 50 = 100;$

$$\sum_r R_i = \frac{50 \times 51}{2} = 5050.$$

Таблиця 3

Показники констатувального експерименту

Рівні	Експериментальна група (1)		Контрольна група (2)		Інтервали	Середнє значення рангів по інтервалах
	Показники	Сума рангів по рівнях	Показники	Сума рангів по рівнях		
Високий	12	1056	13	1144	76–100	88
Достатній	22	1177	22	1177	32–75	53,5
Низький	16	256	15	240	1–31	16
Σ	50	2489	50	2561		

Загальна емпірична сума рангів співпадає з теоретичною, отже значення проранжовані правильно.

Емпіричне значення U_e -критерію Манна-Уїтні

$U_e = n_1 \cdot n_2 + \frac{n_x \cdot (n_x + 1)}{2} - T_x$; де n_x – кількість значень множини з більшою сумою рангів; T_x – більша сума рангів, тобто

$$U_e = n_1 \cdot n_2 + \frac{n_2 \cdot (n_2 + 1)}{2} - T_2;$$

$U_e = 50 \cdot 50 + 50 \cdot 51/2 - 2561 = 1214$;
 $U_k = 1010, (p = 0,05)$

$U_e > U_k$, таке співвідношення між емпіричним і критичним значеннями критерію свідчить про необхідність прийняття нуль-гіпотези, тобто рівень сформованості національної ідентичності здобувачів освіти експериментальної групи не відрізняється від рівня сформованості національної ідентичності контрольної групи.

У процесі експериментального дослідження сформованості національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкової школи було виявлено, що поняття «національна ідентичність» переважна більшість опитаних пов'язує з удосконаленням власного «Я», самовдосконаленням, знаннями, цілеспрямованістю, мотивацією, комунікабельністю тощо, при цьому зазначаючи, що підвищення рівня сформованості національної ідентичності майбутні педагоги розуміють як професійний та особистісний розвиток (Смолюк, 2018). Встановлено, що за своїми індивідуально-типологічними особливостями майбутні педагоги належать до раціонального типу. «Я-концепція» майбутніх учителів фізичного культури і учителів початкової школи є достатньо розвинутою, вони впевнені у своїх силах, здібностях, достатній енергії і самостійності (Дудник, 2022). Визначено, що майбутнім учителям Нової української школи притаманна орієнтація на відстоювання своїх ідей, формування для себе високих цілей, намагання їх здійснити. Виявлено, що у майбутніх учителів фізичної культури і учителів початкових класів внутрішня мотивація переважає над зовнішніми – позитивною і негативною. Це дає підстави стверджувати про її провідну роль.

В ході констатувального експерименту ми встановили організаційно-педагогічні умови формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури та учителів

початкових класів, а саме: підтримку позитивної мотивації досягнень як задоволення внутрішньої потреби особистості у набутті якостей національної ідентичності; використання когнітивно-пізнавальних можливостей інтегрованого змісту нормативних освітніх компонентів, орієнтованих на загальні компетентності для формування національної ідентичності майбутніх учителів; створення насиченого соціально-комунікативного простору через інтерактивну взаємодію суб'єктів навчання для створення у здобувачів освіти «ситуацій успіху» та актуалізації їх у формуванні національної ідентичності.

На підставі теоретичного аналізу та з урахуванням констатувального етапу дослідження ми розробили технологію формування національної ідентичності майбутніх педагогів через інтеграцію нормативних освітніх компонентів, орієнтованих на загальні компетентності.

Основними складниками технології формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури і учителів початкових класів є: педагогічне цілепокладання; відбір і структурування змісту професійно-педагогічної підготовки; інформаційно-предметні та процесуальні компоненти цієї підготовки (форми, методи, прийоми навчання, алгоритм діяльності його суб'єктів); її науково-методичний та навчально-методичний супровід, а також її педагогічний результат, що відповідає цільовому, методологічному, змістовому, процесуальному та результативному блокам. Експериментально доведено, що реалізація технології формування національної ідентичності майбутніх учителів Нової української школи в умовах освітнього середовища педагогічного коледжу відбувалася через зміст основних освітніх компонентів, організацію самостійної роботи здобувачів освіти, інтенсифікацію освітнього процесу; оптимізацію взаємодії в академічній групі; домінування професійних цінностей у педагогічному колективі.

Стрижневим елементом пропонованої технології є зміст формування національної ідентичності, відображений у освітніх компонентах, орієнтованих на загальні компетентності.

Розроблена технологія, що складається з цільового, методологічного, змістового, процесуального та результативного блоків, була впроваджена в освітній процес педагогічного коледжу та експериментально перевірена її

ефективність. Отримані результати формувального експерименту подані в таблиці 4.

Для виявлення відмінностей показників сформованості національної ідентичності майбутніх педагогів експериментальної та контрольної груп скористалися попередньою методикою. Проведений формувальний експеримент показав результати подані в таблиці 5.

Значення U-критерію Манна-Уїтні: $U_e = 940$; $U_k = 1010$ ($p = 0,05$); $U_e < U_k$, отже приймається альтернативна гіпотеза H_1 , тобто рівень сформованості національної ідентичності здобувачів освіти експериментальної групи перевищує рівень сформованості національної ідентичності контрольної групи.

Використовуючи таку ж методику встановлення статистично достовірних порівнянь

показників сформованості національної ідентичності експериментальної і контрольної груп окремо (до і після формувального експерименту) ми отримали такі результати.

Результати експериментальної групи: $U_e = 852$; $U_k = 1010$ ($p = 0,05$);

$U_e < U_k$; тобто приймається альтернативна гіпотеза H_1 . Це означає, що показники сформованості національної ідентичності експериментальної групи після формувального експерименту статистично достовірно переважають показники, які були до експерименту.

Результати контрольної групи: $U_e = 1195,5$; $U_k = 1010$ ($p = 0,05$);

$U_e > U_k$ отже, приймається нуль-гіпотеза H_0 , тобто показники сформованості національної ідентичності контрольної групи не зазнали

Таблиця 4

Розподіл здобувачів освіти за рівнями сформованості національної ідентичності майбутніх педагогів

Рівні	Експериментальна група	Контрольна група
	Кількість здобувачів освіти за рівнями	Кількість здобувачів освіти за рівнями
Високий	22 (44%)	14 (28%)
Достатній	24 (48%)	23 (46%)
Низький	4 (8%)	13 (26%)

Таблиця 5

Показники формувального експерименту

Рівні	Експериментальна група (1)		Контрольна група (2)		Інтервали	Середнє значення рангів по інтервалах
	Показники	Сума рангів по рівнях	Показники	Сума рангів по рівнях		
Високий	22	1815	14	1155	65–100	82,5
Достатній	24	984	23	943	18–64	41
Низький	4	36	13	117	1–17	9
Σ	50	2835	50	2215		

Таблиця 6

Результати ефективності застосування технології формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкових класів (за інтегральним показником)

	Експериментальна група	Порівняння	Контрольна група
До експерименту	Високий ($n = 12$) Достатній ($n = 22$) Низький ($n = 16$)	$U_e = 1214$ $U_k = 1010$ $U_e > U_k; p = 0,05$ (H_0)	Високий ($n = 13$) Достатній ($n = 22$) Низький ($n = 15$)
Порівняння	$U_e = 852$ $U_k = 1010$ $U_e < U_k; p = 0,05$ (H_1)		$U_e = 1195,5$ $U_k = 1010$ $U_e > U_k; p = 0,05$ (H_0)
Після експерименту	Високий ($n = 22$) Достатній ($n = 24$) Низький ($n = 4$)	$U_e = 940$ $U_k = 1010$ $U_e < U_k; p = 0,05$ (H_1)	Високий ($n = 14$) Достатній ($n = 23$) Низький ($n = 13$)

Примітка: U-критерій Манна-Уїтні: ($U_e < U_k$) – статистично значущі відмінності; (H_0) – нуль-гіпотеза; (H_1) – альтернативна гіпотеза.

достовірних змін після формувального експерименту статистично достовірно переважають показники, які були до експерименту.

Узагальнені результати проведеного дослідження подані в таблиці 6.

Результати аналізу ефективності застосування технології формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти через інтеграцію нормативних освітніх компонентів, орієнтованих на загальні компетентності, засвідчили позитивну динаміку змін у розвитку її компонентів. Отримані результати засвідчили, що національна ідентичність належить до складних феноменів становлення особистості, які потребують не лише відповідних організаційно-педагогічних умов, фахової підготовки викладачів закладу вищої освіти, спеціально організованого освітнього впливу, але й тривалого часу. Можемо констатувати, що зростання когнітивного компонента національної ідентичності не обов'язково спричиняє одночасне зростання емоційно-ціннісного та діяльнісного. Результати дослідження дають підстави вважати, що формування національної ідентичності учителів фізичного культури та учителів початкових класів є важливим завданням діяльності майбутніх педагогів не лише у період здобуття ним освіти, але й впродовж усієї професійної діяльності.

Наведені у таблиці 2 та таблиці 4 дані засвідчують, що в експериментальній групі змінився розподіл здобувачів освіти за рівнями сформованості національної ідентичності. Кількість здобувачів освіти з високим та достатнім рівнями зросла, а з низьким істотно зменшилася. Натомість у контрольній групі, яка не піддавалася експериментальним формувальним впливам, результати розподілу за рівнями сформованості національної ідентичності суттєво не змінилися (рис. 2).

Впровадження розробленої технології формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкових класів в освітньому середовищі педагогічного коледжу зумовило перерозподіл не лише у рівнях сформованості окремих показників, компонентів, але й сформованості досліджуваного феномена загалом.

Отже, проведене обґрунтування ефективності технології формування національної ідентичності виявило, що формувальні впливи дозволили підвищити рівні усіх компонентів: когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного. Тим самим доведено, що зазначена технологія сприяє формуванню в майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкових класів мотивації та спрямованості на розвиток національної ідентичності.

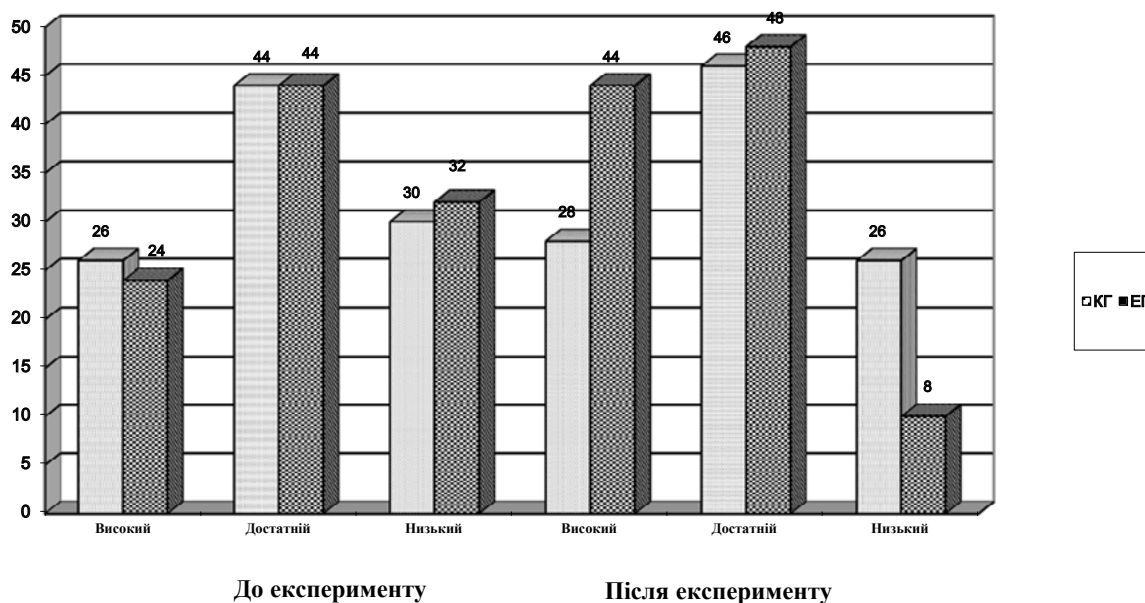

Рис. 2. Розподіл майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкових класів за рівнями сформованості національної ідентичності (у %)

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі аналізу характеру змін, які відбувалися за результатами експерименту в розподілах майбутніх педагогів за рівнями сформованості національної ідентичності, застосування комплексу взаємодоповнюючих методів маємо підстави стверджувати, що розроблена та впроваджена нами технологія формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкової школи в освітньому середовищі педагогічного коледжу є ефективною.

За підсумками дослідження в експериментальній групі порівняно з контрольною виявлено суттєві позитивні зміни у показниках рівнів сформованості національної ідентичності майбутніх учителів Нової української школи: високий рівень зафіксовано у 44 % здобувачів

освіти ЕГ (+20 %) і у 28 % здобувачів освіти КГ (+2 %); достатній рівень – у 48 % здобувачів освіти ЕГ (+4 %) і у 26 % здобувачів освіти КГ (+2 %); низький рівень – у 8 % здобувачів освіти ЕГ (–24 %) і у 26 % здобувачів освіти КГ (–4 %).

Отже, впровадження в освітній процес педагогічного коледжу розробленої технології забезпечує формування національної ідентичності майбутніх учителів фізичної культури та учителів початкових класів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів вивчення проблеми формування національної ідентичності майбутніх учителів. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень є формування української національної ідентичності майбутніх учителів Нової української школи для роботи в полікультурному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гласс Дж., Стенлі Дж. Статистичні методи в педагогіці та психології : пер. з англ.: Прогрес, 1976. 495 с.
2. Горінов П. В., Драпушко Р. Г. Становлення національної ідентичності українців як основа національної безпеки української держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 10. С. 26–30. URL : http://lsej.org.ua/10_2022/2.pdf.
3. Горячок І., Баранцова І., Тараненко Ю. Формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти в умовах сьогодення. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. Вінниця, 2023. № 4. С. 29–35.
4. Дудник Н. Формування національної ідентичності майбутніх педагогів у контексті російсько-української війни. *Věda a perspektivy*. № 7 (14). 2022. С. 178–189.
5. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13.12.2022 р. № 2834-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 22.04.2025).
6. Концепція Нової української школи. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/pova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення: 22.04.2025)
7. Макачук В. Формування національної ідентичності майбутнього вчителя початкової школи. *Перспективи та інновації науки*. Київ, 2023. № 10 (28). С. 276–285.
8. Сидоренко О. В. Методи математичної обробки в психології. ТОВ «Речь», 2000. 350 с.
9. Смолюк І. О., Смолюк А. І. Технологія експериментального дослідження розвитку культури міжнаціонального спілкування майбутніх педагогів. *Педагогічний часопис Волині*. Луцьк, 2018. № 4 (11). С. 141–149.
10. Співак Л. М., Піонтковська Д. В. Вікова динаміка національної самоідентичності особистості в юності. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. «Психологія»*. Харків, 2014. № 49. С. 145–153.
11. Терещенко К. В. Національна ідентичність як складова системи соціальної ідентичності особистості. *Вісник післядипломної освіти*. Київ, 2017. № 1 (2). С. 392–399.

REFERENCES:

1. Hlass Dzh., Stenli Dzh. (1976) Statystychni metody v pedahohitsi ta psykhohihiy : per. z anhl [Statistical methods in pedagogy and psychology : translated from English] : Prohres. 495 p. [in Ukrainian].
2. Horinov P. V., Drapushko R. H. (2022). Stanovlennya natsional'noyi identychnosti ukrayintsiv yak osnova natsional'noyi bezpeky ukrayins'koyi derzhavy [Formation of the national identity of Ukrainians as the basis of the national security of the Ukrainian state]. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. № 10. S. 26–30. URL : http://lsej.org.ua/10_2022/2.pdf. [in Ukrainian].
3. Horyachok I., Barantsova I., Taranenko YU. (2023) Formuvannya natsional'noyi identychnosti здobuvachiv vyshechoyi osvity v umovakh s'ohodennya [Formation of national identity of higher education applicants in the present

conditions]. *Naukovyy visnyk Vinnyts'koyi akademiyi bezperervnoyi osvity. Seriya «Pedahohika. Psykholohiya»*. № 4. pp. 29–35. [in Ukrainian].

4. Dudnyk N. (2022) Formuvannya natsional'noyi identychnosti maybutnikh pedahohiv u konteksti rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny [Formation of national identity of future teachers in the context of the Russian-Ukrainian war]. *Věda a perspektivy*. № 7 (14). pp. 178–189. [in Ukrainian].

5. Pro osnovni zasady derzhavnoyi polityky u sferi utverdzheniya ukrayins'koyi natsional'noyi ta hromadyans'koyi identychnosti [On the basic principles of state policy in the field of strengthening Ukrainian national and civic identity] : Zakon Ukrainy vid 13.12.2022 r. № 2834-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (data zvernennya: 22.04.2025). [in Ukrainian].

6. Kontseptsiya Novoyi ukrayins'koyi shkoly [The Concept of the New Ukrainian School]. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (data zvernennya: 22.04.2025). [in Ukrainian].

7. Makarchuk V. (2023) Formuvannya natsional'noyi identychnosti maybutn'oho vchytelya pochatkovoyi shkoly [Formation of the national identity of the future primary school teacher]. *Perspektyvy ta innovatsiyi nauky*. № 10 (28). pp. 276–285. [in Ukrainian].

8. Sydorenko O. V. (2000) Metody matematychnoyi obrobky v psykholohiyi. [Methods of mathematical processing in psychology]. TOV «Rech'». 350 p. [in Ukrainian].

9. Smolyuk I. O., Smolyuk A. I. (2018) Tekhnolohiya eksperymental'noho doslidzhennya rozvytku kul'tury mizhnatsional'noho spilkuвання maybutnikh pedahohiv. [Technology of experimental research on the development of a culture of interethnic communication of future teachers]. *Pedahohichnyy chasopys Volyni*. № 4 (11). pp. 141–149. [in Ukrainian].

10. Spivak L. M., Piontkovs'ka D. V. (2014) Vikova dynamika natsional'noyi samoidentychnosti osobystosti v yunosti. [Age dynamics of national self-identity of an individual in youth]. *Visnyk KHNPU imeni H.S. Skovorody. «Psykhologhiya»*. № 49. pp. 145–153. [in Ukrainian].

11. Tereshchenko K. V. (2017) Natsional'na identychnist' yak skladova systemy sotsial'noyi identychnosti osobystosti. [National identity as a component of the system of social identity of the individual]. *Visnyk pislyadyplomnoyi osvity*. № 1 (2). pp. 392–399. [in Ukrainian].